

Balla Júlia:

Belgrádi Magyar Művelődési Egyesület. A Belgrádi Hungarológiai Tanszék Olvasóköre

Június elején Sárospatakon és Szerencsen jártam. A Határon Túli Magyar Könyvtárosok Találkozóján vettem részt, mint a belgrádi Hungarológiai Tanszék könyvtárosa. Hallva, hogy honnan jöttem, az előadások szünetében érdeklődve fordult hozzám egyik kollégám kérdésével:

- Belgrádban magyar könyvtár ...?
- Tanszéki könyvtár, - válaszoltam, s nem is várva további kérdését, így folytattam. – 1994 októberéig Magyar Tanszékről Belgrádban nem beszélhettünk, következőképp magyar könyvtárról és Magyar Olvasókörről sem. A magyar nyelv megjelenésére a Belgrádi Bölcsészeti Karon csak 1994. október 7-én került sor. Itt feltétlenül meg kell említenem tanszékvezetőnk, Sava Babić tanár úr döntő fontosságú szerepét. Az ő kezdeményezése és kitartó munkája eredményeként a Belgrádi Egyetem Filológiai Karán a magyar nyelv, mint idegen nyelv utolsóként ugyan, de felsorakozhatott a többi szomszédos országok nyelvei közé.

Az ünnepélyes tanszéknyitáson, majd a kb. másfél év múlva sorra kerülő tanszékavatáson a magyar és jugoszláv kulturális élet elitje, a sajtó és a TV képviselői mellett nagyszámú érdeklődő vett részt. A nagyfokú érdeklődés volt számunkra az a jel, amely felhívta figyelmünket az oktatás mellett még egy igen jelentős kulturális aktivitás hiányára. Ez egy klub vagy társaság hiányát jelentette, ahol az akkor még potenciális hallgatóság a magyar kultúra iránti fogékonyságát és érdeklődését gyakorolni tudná. Az adott lehetőségekből kiindulva, hisz a Tanszék 1996 tavaszától már önálló helyiségekkel is rendelkezett, kezdtünk terveink megvalósításához.

Hungarológiáról lévén szó, az oktatás mellett az egyetemisták számára tervbe volt véve egy más jellegű kultúraktivitás megteremtése is, hogy minél alaposabban megismerkedjenek a magyar nyelvvel, történelemmel, irodalommal és ennek aktuális kérdéseivel. Erre voltak hivatva Babić tanár úr Hamvas-estjei, de a potenciális hallgatóság megjelenésével ezek a tervek új dimenziót nyertek. Az érdeklődők bevonásával az egyetemisták kellő társra, az irodalmi estek hozzáértő közönségre találtak. Különböző korú és képzettségű polgárok látogatták ezeket az esteket. Az előadások szünetében elsősorban szerb szót lehetett hallani, itt-ott magyarral keverve. Mivel Hamvas Béla jugoszláv közönségnek való bemutatásáról volt szó, ez evidens is. A Hamvas Béla életét és munkásságát hivatott előadások az Egyetemisták Kulturális Központja védnöksége alatt zajlottak le. Ez azt jelentette, hogy Babić tanár úr szervezte és biztosította az előadás-sorozat teljes értelmiségi bázisát, a Kulturális Központ pedig gondoskodott a rendezvények gördülékeny lebonyolításáról (terem, technikai berendezések, megfelelő információk biztosítása a rádió, TV, sajtó bevonásával).

A Hamvas-estek végéféle jártak, újabb program után kellett néznünk. Az Egyetemisták Kulturális Központjának védnökségét csak az előbb említett Hamvas-sorozat idejére élvezhettük. Így, most már saját lábunkra állva, a program- és közönségszervezéstől kezdve az ehhez szükséges anyagi bázis megteremtéséig minden ránk hárult. Mivel ezek a rendezvények a Tanszék oktatások kívüli programjának szerves részét is képezték és képezik, működésünk színhelye így a Tanszék helyiségeire szorítkozott ... A helyiségek használata mellett, a Tanszék nyújtotta kulturális bázis (a Tanszék dolgozói, jól felszerelt könyvtár, számítógép, TV, videó) ideális feltételeket biztosított a kezdéshez. Mint már említettem, a Magyar Olvasóköre létrehozásának a gondolatát elsősorban a Tanszék tanításon kívüli tevékenységének szükségessége és a Hamvas-este közönségének az igénye hozta létre.

Törzstagságunk magvát tehát ők képezték; egyrészt a hallgatók, másrészt az irodalmi estek érdeklődő közönsége. S hogy ezt a szűk kört bővítsük, a programszervezéssel párhuzamosan láttunk hozzá a közönségszervezéshez is.

Műsoraink jellegéből kiindulva, minél több Belgrádban élő magyart szerettünk volna bevonni sorainkba. Első lépéseinket tehát ez irányba tettük meg. Régi újságok között kutatva erre vonatkozóan a következő adatokra bukkantunk – „A Beográdban élő, ma már csaknem harmincezer lelket számláló magyarság néhány lelkes kultúr személyiségének a kezdeményezésére 1940. március 31-én „... megalakult a belgrádi Magyar Művelődési Egyesület”. Az utolsó, 1990-ben végzett statisztikai felmérések adatai azonban már csak kb. 3000 bejegyzett magyarról beszélnek, ami természetesen nem azt jelenti, hogy ennél több magyarul értő és beszélő nincs. De hogyan és hol kutassuk fel őket? Hisz ha magyar nyelvű oktatásnak Belgrádban eddig nem is, de régi dokumentumok alapján tudjuk, hogy a két világháború között Magyar Művelődési Egyesületeknek igen jelentős hagyománya volt.

A Belgrád központjában fekvő Szent Péter templomba vezetett utunk. Itt hetente egyszer magyarul celebrálnak misét. A templom akkori teológusnője, Varga Enikó, aki ezidőben hittanórái mellett magyar nyelvre is oktatta az érdeklődő gyerekeket, nagy segítségemre volt magyar művészek és zenészek felkutatásában. Az itt összegyűlő hívők kis közössége lett körünk következő és máig is hű segítőtársa.

Új barátainkon keresztül egyre többen ismertek meg és kerestek fel minket. Sorainkból idővel 5-6 fős szervezőbizottságot hoztunk létre. Működésük minőségi változást hozott a programszervezésben. Előadásaink magasabb szinten és szervezettebben kerültek megvalósításra. Havi egyről kettőre növeltük találkozásaink számát, és mindegyik kultúrjellegét konkretizáltuk. Ezzel az volt a célunk, hogy az egymást követő műsorok témájukban és sajátosságukban ne üssék egymást. Irodalmi jellegű műsorainkat a hónap első szerdájára tettük (író-olvasó találkozó, könyvbemutatók ...). A hónap második találkozásán tartottuk a klubdelutánjainkat (harmadik szerda), és ennek keretében zajlottak le az összes többi megmozdulások. Pl. művészegyüttesek vendégszereplése, kiállítások (képzőművészeti, kerámia, fotó- és képkiallítás, kézimunka kiállítás), ismeretterjesztő előadások, általában aktuális kérdésekről és végül filmvetítések, többször hézagpótlónak is.

Programszervezéseink eleinte nagyobb nehézség nélkül mentek. Kihhasználva az alkalmakat, az éppen Belgrádban tartózkodó magyar társadalmi, irodalmi élet, művészvilág eminens képviselőit hívtuk meg és láttuk vendégül. Általában eleget tettek meghívásunknak. Így lett első kedves vendégünk Bacsó Péter, aki a Belgrádi Magyar Filmhetek alkalmából tartózkodott Belgrádban. Babarczy László, a Kaposvári Csiky Gergely színház igazgatója, az Európa-szerte ismert híres színrendező Moliere Tartuffe-jét rendezte a belgrádi Nemzeti Színházban. Szabadidejében ránk is szentelt néhány órát a „A színházművészet története” címmel kiselőadást tartott hallgatóinknak. Vagy, a most Franciaországban élő, vajdasági magyar származású Nagy József ismert táncos-koreográfus, aki az itteni Nemzetközi Színházzszemlén közönségdíjat is kapott. És még sorolhatnám

Történelmi események programra tűzése szintén hálás feladat. Ezeket szem előtt tartva az elmúlt évek programjának történelmi vezérfonala a millicentenárium jegyében folyt. A honfoglalásról különböző rendezvények keretén belül emlékeztünk meg. Ezek közül kiemelném dr. Fehér György magyar lektor a honfoglalásról és eleinkről tartott, Balla Mónika, akkor IV. éves hallgatónk „Az avarok Magyarországon” című érdekes előadását. Még egy aktuális és igen jelentős történelmi eseményre emlékeztünk. Az 1848/49-es

forradalom és szabadságharc 150. évfordulójára a belgrádi Magyar Nagykövetség rendelkezésünkre bocsátott egy 42 képből álló dokumentum jellegű fényképsorozatot. Az ebből a képanyagból rendezett kéпкиállítást dr. Tóth János, Magyarország belgrádi nagykövete nyitotta meg.

Ha megengedik, programunkból megemlítenék néhány sikeresebb és számunkra kedves előadást. Irodalmi estjeink közül a Hubay Miklós drámaíróval való találkozást említeném. Irodalmi műsoraink közül pedig dr. Bányai Jánosnak, az Újvidéki Magyar Tanszék vezetőjének „A XX. század magyar irodalma” című előadását, amelyet Kollár Mária tanárnő szavalata tett ünnepélyessé. Zenés műsoraink közt szerepelt a Zimoniy Quartet kis komolyzene koncertje, s felejthetetlen élményt nyújtott a szabatkai Ballangó Együttes vendégszereplése. E nem mindennapi hagyományörző zenés-dalos-verses műsor sikere és látogatottsága olyan nagy volt, hogy sokan az ajtón kívül rekedve, hely híján a folyosón állva hallgatták végig a műsort. Ennek az estének a színességét és színvonalát fokozta Maksimović Égető Éva szabatkai születésű festőművésznő értékes olajfestményeinek egyidejű kiállítása. Erre a rendezvényre már kis műsorismertető meghívóink és színes plakátjaink is voltak. És akkor még nem említettem a pancsovai Petőfi Sándor Művelődési Egyesület egész estét betöltő karácsonyi műsorát (tánckar, betlehemes gyermekszínház, citerazenekar), vagy kép- és kézimunka kiállításainkat, amik rendszerint batyubállal fűszerezve fejeződnek be.

Néhány szót szólnék a tavalyi, csak részben megvalósult tervünkről is. 1999 tavaszára gazdag programmal készültünk. Ez, az egy félév műsorát tartalmazó szórólapunk volt az első már hosszabb távra szóló „műsorfüzetünk”. Aktualitása miatt műsorfüzetünk első programjánál, ami így szól: Országos Széchényi Könyvtár. Az OSZK rövid bemutatása szóban és dokumentumfilmen. Magyarországi kirándulásunk élményei ... megállnék egy percre ... Ennek a klubdelutának a programja közkívánatra készült. Az OSZK 1999 február elején Sava Babić tanár úr életművéből könyvkiállítást rendezett „Itthon is – otthon is” címmel. Az ünnepélyes megnyitásra Belgrádból is érkezett egy hallgatókkal és klubtagokkal utolsó helyig megtelt autóbusz. A látottak és az élmények pozitív visszhangja szülte a program ötletét. Március 17-én még Lutz Ilonának, olvasókörmünk törzstagjának a képzőművészeti kiállításában gyönyörködhattunk, de az alig egy hétre rá következő három hónapos bombázások keresztülhúzták terveinket ...

Amit tavasszal abbahagyunk, azt az 1999/2000. iskolaév első szemeszterében folytattuk tovább. A szezont könyvbemutatóval kezdtük. Čudić Markó III. éves hallgatónk Kosztolányi Dezső: Pacsirta című regényét fordította szerbre. Ez volt eddig az első nagyobb lélegzetű mű, amit már saját tanszékünk tanítványa rendezett sajtó alá. Ezt filmvetítések, kiállítások és egyéb kulturális rendezvények követték. Évzárónk utolsó nagy rendezvénye a Belgrádi Magyar Nagykövetség által szervezett magyar címerkiállítás volt.

Szem előtt tartva a szórványban élő magyarság identitásának megőrzésére, szinte énjéből fakadó feladatát és szükségét, kultúrtevékenységünk kezdete óta egymást segítő társakra találtunk Vajdaság szerte. Szoros kapcsolatot tartunk fenn a dél-bánáti Petőfi Sándor Művelődési Egyesülettel Pancsováról, továbbá a Tamási Áron Művelődési Egyesülettel Hertelendyfalváról. Közös akarattal és igyekezettel a bánáti Kisorosz község Testvériség Egység Művelődési Egyesületében könyvtárat hoztunk létre. Állományuk alapján főlépéldányaink alkotják. Három év alatt az elsősorban fiatalok által gyakran látogatott, s ma már otthonosan berendezett saját helyiségében, polcaink sorakozó könyvekkel, rendezett katalógussal és szakképzett könyvtárossal – időközben ösztöndíjjal szakmai továbbképzésen

vett részt Békéscsabán – rendelkező könyvtár most új könyvekért kiált... Patronáló szerepünk azóta is folyamatos, mind szakmai, mind más téren.

Négy év aktív működés után az ezredfordulóra klubunkat Belgrádi Magyarok Művelődési Egyesülete néven sikerült bejegyeztetnünk. Így most már 2000. május 26-a óta hivatalosan is létezőnk. Tudjuk, ezzel újabb kihívásokkal kell majd szembenéznünk, de vállaljuk. Fő célunk, mint minden kisebbségben élők Művelődési Egyesületének a célja, kulturális identitásunk megőrzése, ami az anyanyelv, a hagyományok ápolásán, gazdagításán és továbbadásán alapszik. Ezek az azonosságtudat és az önmegtartást semmi mással nem pótolható eszközei.

Mi, Belgrádban élő magyarok, így ápoljuk hagyományainkat, és megosztjuk másokkal is, mint ahogyan részesei is vagyunk egy különféle sajátos és általános, történelmi és a jövő felé forduló kulturális folyamatnak.

Belgrád központjában működik egy számunkra oázist jelentő kis Klub, ahova Önöket is szeretettel várjuk bármikor, ha arra járnak.